

AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG 3356/2017. (XII. 22.) AB HATÁROZATA

alkotmányjogi panasz elutasításáról

Az Alkotmánybíróság tanácsa alkotmányjogi panasz tárgyában meghozta a következő

h a t á r o z a t o t:

1. Az Alkotmánybíróság az egészségügyi és a hozzájuk kapcsolódó személyes adatok kezeléséről és védelméről szóló 1997. évi XLVII. törvény 7. § (2) bekezdés *b*) pontja alaptörvény-ellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló indítványt elutasítja.

2. Az Alkotmánybíróság az egészségügyi és a hozzájuk kapcsolódó személyes adatok kezeléséről és védelméről szóló 1997. évi XLVII. törvény 10. § (3) bekezdésének „11. § (3) bekezdésében és 13. §-ában foglaltak kivételével” szövegrésze, 11. § (3) bekezdése és 12. § (2) bekezdése alaptörvény-ellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló indítványt visszautasítja.

I n d o k o l á s

I.

- [1] 1. Az indítványozó az egészségügyi és a hozzájuk kapcsolódó személyes adatok kezeléséről és védelméről szóló 1997. évi XLVII. törvény (a továbbiakban: Eüatv.) 7. § (2) bekezdés *b*) pontja, 10. § (3) bekezdésének „11. § (3) bekezdésében és 13. §-ában foglaltak kivételével” szövegrésze, 11. § (3) bekezdése és 12. § (2) bekezdése alkotmányellenességének megállapítását és megsemmisítését kezdeményezte 2011-ben kelt utólagos normakontroll indítványában. Az indítványozó 2012. március 30-án előterjesztett levelében indítványát az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 71. § (3) bekezdése alapján az Abtv. 26. § (2) bekezdése szerinti alkotmányjogi panaszként megújította.
- [2] Ebben kifogásolta, hogy az orvosi titoktartás követelményét törvényi előírás alapján „meg lehet törni” [Eüatv. 7. § (2) bekezdés *b*) pontja], azaz amennyiben törvény teszi kötelezővé az adatkezelést, úgy az adatkezelő mentesül a titoktartási kötelezettsége alól. Az indítványozó álláspontja szerint ez a törvényi rendelkezés nincs összhangban az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról szóló 2011. évi CXII. törvény (a továbbiakban: Infotv.) 19. §-ával, ugyanis ahhoz képest tágítja az információs önrendelkezési jog korlátozásának lehetőségét. Az Infotv. 19. §-a ezt csak – indokoltan – szűk körben teszi lehetővé, így többek között nemzetbiztonsági, honvédelmi, bűnmegelőzési érdekből. Sérülni vélte az Alaptörvény Q) cikk (2) bekezdését is, mivel az orvosi titoktartás illetően feloldása egyrészt ellentmond az Európai Unió Bírósága esetjogának, illetve az Európa Tanács és a Miniszterek Tanácsa 1997. február 13-án kelt R(97) 5. számú, az egészségügyi adatok kezeléséről szóló ajánlásában foglaltaknak. Az indítvány azt állítja, hogy az Eüatv. lényegében „kényszer adatkezelést” valósít meg, amely sérti az Alaptörvény II. cikkét (emberi méltóság), VI. cikk (1) és (2) bekezdését (magánélet és személyes adatok védelme) és a XXVIII. cikk (7) bekezdését (jogorvoslathoz való jog).
- [3] Az indítványozó továbbá azt sérelmezte, hogy amennyiben az érintett önként fordul az egészségügyi ellátóhoz, adatainak kezeléséhez való hozzájárulását – ellenkező nyilatkozat hiányában – megadottnak kell tekinteni (azaz vélelmezni kell) [Eüatv. 12. § (2) bekezdése]. Érvélese szerint valójában itt is kényszer adatkezelésről van szó, amelynek következtében a páciens az adatai feletti rendelkezési jogát egyértelműen és véglegesen elveszíti. Mindez ellentétes az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésével (jogbiztonság), és VI. cikk (2) bekezdésével (személyes adatok védelme).
- [4] Az indítványozó szintén megsemmisíteni kérte az Eüatv. 2011. április 1-jétől hatályos azon előírásait is [Eüatv. 10. § (3) bekezdés „11. § (3) bekezdésében és 13. §-ában foglaltak kivételével” szövegrésze, 11. § (3) bekezdése], amelyek felhatalmazzák a háziorvosokat, hogy az OEP adatbázisából pácienseik teljes egészségügyi élettörténetét lekérdezzék. Érvélese szerint a szerzett jogot elvonó, visszamenőleges kényszerintézkedésként elrendelt adatkezelés nem felel meg sem az adatkezelés nemzetközi előírásainak, sem az Infotv.-nek, és így sérti az Alap-

törvény B cikk (1) bekezdését (jogbiztonság), II. cikkét (emberi méltóság), a VI. cikk (1) és (2) bekezdését (magánélet és személyes adatok védelme).

- [5] Alkotmányjogi panaszában az indítványozó hivatkozott az egészségügyi adatok kezelésére vonatkozó szabályozás kapcsán az Európa Tanácsnak az emberi lény emberi jogainak és méltóságának a biológiai és az orvostudomány alkalmazására tekintettel történő védelméről szóló, Oviedo-ban, 1997. április 4-én kelt Egyezménye 2. és 10. cikkének, valamint az Európai Parlament és a Tanácsnak a személyes adatok feldolgozása vonatkozásában az egyének védelméről és az ilyen adatok szabad áramlásáról szóló 95/46/EK irányelve 6., 7. és 14. cikkének a sérelmére is.
- [6] Az Alkotmánybíróság alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdésnek tekintette azt, hogy összefér-e az információs önrendelkezési joggal az olyan törvényi felhatalmazás, amely úgy teszi lehetővé az egészségügyi adatok továbbítását, hogy annak egyetlen feltételül csak a törvényi szintű szabályozást támasztja. Az orvosi titoktartás feloldására adott széles körű jogalkotási felhatalmazás ugyanis jelen esetben különleges (egészségügyi) adatok védelmének sérelmével járhat. Az Alkotmánybíróság a fentiekre tekintettel az alkotmányjogi panaszt 2012. november 12-i ülésén befogadta.

II.

- [7] 1. Az Alaptörvény indítvánnyal érintett rendelkezései

„B) cikk (1) Magyarország független, demokratikus jogállam.”

„Q) cikk (2) Magyarország nemzetközi jogi kötelezettségeinek teljesítése érdekében biztosítja a nemzetközi jog és a magyar jog összhangját.”

„II. cikk Az emberi méltóság sérthetetlen. Minden embernek joga van az élethez és az emberi méltósághoz, a magzat életét a fogantatástól kezdve védelem illeti meg.”

„VI. cikk (1) Mindenkinek joga van ahhoz, hogy magán- és családi életét, otthonát, kapcsolattartását és jó hírnevét tiszteletben tartsák.

(2) Mindenkinek joga van személyes adatai védelméhez, valamint a közérdekű adatok megismeréséhez és terjesztéséhez.”

„XXVIII. cikk (7) Mindenkinek joga van ahhoz, hogy jogorvoslattal éljen az olyan bírósági, hatósági és más közigazgatási döntés ellen, amely a jogát vagy jogos érdekét sérti.”

- [8] 2. Az Eüatv. indítvánnyal érintett rendelkezései:

„7. § (2) Az adatkezelő mentesül a titoktartási kötelezettség alól, ha
b) az egészségügyi és személyazonosító adat továbbítása törvény előírásai szerint kötelező.”

„10. § (2) A 4. § (1) bekezdése szerinti adatkezelés és adatfeldolgozás esetén az érintett betegségével kapcsolatba hozható minden olyan egészségügyi adat továbbítható, amely a gyógykezelés érdekében fontos, kivéve, ha ezt az érintett írásban kifejezetten megtiltja. Ennek lehetőségéről a továbbítás előtt az érintettet tájékoztatni kell. A 13. § szerinti esetekben az érintett tiltása ellenére is továbbítani kell az egészségügyi és személyazonosító adatot.

(3) A (2) bekezdés szerinti adattovábbítás esetén sem lehet – a 11. § (3) bekezdésében és a 13. §-ban foglaltak kivételével – az érintett hozzájárulása nélkül továbbítani a továbbítás idején fennálló betegséggel össze nem függő, korábbi betegségre vonatkozó egészségügyi adatokat.”

„11. § (3) A háziorvos a 4. § (1) bekezdése szerinti cél érdekében – amennyiben az érintett ezt írásban nem tiltotta meg – jogosult a hozzá bejelentkezett biztosított által a kötelező egészségbiztosítás terhére igénybevetett egészségügyi ellátás adatairól tudomást szerezni úgy, hogy az adatokat az egészségbiztosítási szerv elektronikus lekérdezés formájában biztosítja számára. Az érintettet a háziorvos írásban vagy szóban tájékoztatja a tilta-

kozás lehetőségéről. Az érintett a tiltakozását az egészségbiztosítási szerv részére személyesen vagy postai úton juttatja el.” (2011. április 1. – 2013. december 31. között hatályos szöveg)

„11. § (3) Az érintett háziorvosa és a kezelését végző orvos a 4. § (1) bekezdése szerinti cél érdekében – ha az érintett ezt írásban nem tiltotta meg – jogosult az érintett által a kötelező egészségbiztosítás terhére igénybevett egészségügyi ellátás adatairól tudomást szerezni úgy, hogy az adatokat az egészségbiztosítási szerv elektronikus lekérdezés formájában biztosítja számára. A háziorvos a hozzá bejelentkezett biztosított adatait ismerheti meg. Az érintettet a kezelést végző orvos írásban vagy szóban tájékoztatja a tiltakozás lehetőségéről. Az érintett a tiltakozását az egészségbiztosítási szerv részére személyesen, postai úton vagy a közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól szóló törvény szerinti elektronikus úton juttatja el.” (2014. január 1-től hatályos szöveg)

„12. § (2) Abban az esetben, ha az érintett önként fordul az egészségügyi ellátóhálózathoz, a gyógykezeléssel összefüggő egészségügyi és személyazonosító adatainak kezelésére szolgáló hozzájárulását – ellenkező nyilatkozat hiányában – megadottnak kell tekinteni, és erről az érintettet (törvényes képviselőjét) tájékoztatni kell.”

III.

- [9] 1. Az indítványozó alkotmányjogi panaszában felhívta az Alaptörvény Q) cikk (2) bekezdésébe foglalt alkotmányjogi szabályokat. Az Alaptörvény Q) cikk (1)–(3) bekezdései Magyarország nemzetközi elköteleződésével és a nemzetközi életben képviselt értékrendszerével összefüggő általános alkotmányjogi célokat és elvárásokat, valamint a nemzetközi és a magyar jog kapcsolatrendszerére vonatkozó alapvető szabályokat határozzák meg [lásd például: 12/2013. (V. 24.) AB határozat, Indokolás [46]]. Az Alkotmánybíróság következetes gyakorlata, hogy bár az Alaptörvényben biztosított alapvető jogok értelmének meghatározása során nem hagyhatja figyelmen kívül Magyarország által vállalt nemzetközi jogi kötelezettségeket [3212/2013. (XI. 18.) AB végzés, Indokolás [9] és 3027/2017. (II. 17.) AB végzés, Indokolás [11]], az Alaptörvény Q) cikkében foglalt alkotmányjogi szabályok nem tekinthetők Alaptörvényben biztosított jogoknak, így vélt sérelmükre alkotmányjogi panasz nem alapítható [lásd hasonlóan: 3076/2017. (IV. 28.) AB határozat, Indokolás [13]].
- [10] Az Alkotmánybíróság rámutat arra is, hogy jogszabály nemzetközi szerződésbe ütközésének vizsgálatát az Abtv. 32. § (2) bekezdése alapján csak az országgyűlési képviselők egynegyede, a Kormány, a Kúria elnöke, a legfőbb ügyész és az alapvető jogok biztosa indítványozhatja.
- [11] A fentiekre tekintettel az indítványnak a Q) cikkre alapozott részét az Alkotmánybíróság az Abtv. 64. § d) pontja alapján visszautasította.
- [12] 2. Az indítványozó hivatkozott az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésének a sérelmére is. Álláspontja szerint a sérelmezett jogszabályi rendelkezések részben sértik a normavilágosságot [Eüatv. 12. § (2) bekezdése], részben pedig visszamenőleges hatállyal bírnak [Eüatv. 11. § (3) bekezdése]. Az Alkotmánybíróság állandó gyakorlata szerint a B) cikk (1) bekezdésére csak a kellő felkészülési idő hiányára, illetve a visszaható hatályú jogalkotás tilalmára tekintettel alapítható alkotmányjogi panasz [pl. 3062/2012. (VII. 26.) AB határozat, Indokolás [86]–[91], 3041/2014. (III. 13.) AB végzés, Indokolás [22]].
- [13] A normavilágosság sérelmére az Alkotmánybíróság következetes gyakorlata szerint tehát nem lehet alkotmányjogi panaszt alapítani, a visszamenőleges hatályú jogalkotás tekintetében viszont az indítványozó nem terjesztett elő az Abtv. 52. § (1b) bekezdésének megfelelő határozott kérelmet, mivel nem indokolta meg, hogy a sérelmezett törvényi rendelkezés miért sérti a visszamenőleges hatályú jogalkotás tilalmát. A fentiekre tekintettel az Alkotmánybíróság érdemben nem vizsgálta az Alaptörvény B) cikkével kapcsolatos indítványi elemeket. Erre tekintettel az Alkotmánybíróság az alkotmányjogi panaszt ebben a vonatkozásában az Abtv. 64. § d) pontja alapján visszautasította.
- [14] 3. Az indítványozó megjelölte az Alaptörvény II. cikkét és a VI. cikk (1) bekezdését is, azonban az emberi méltóság és a magánélet védelmének sérelmét csak állította, de nem indokolta meg az alapjogsérelem mibenlétét, így az indítványozó e kérelme nem felel meg az Abtv. 52. § (1b) bekezdés e) pontjában foglaltaknak. Erre tekintettel az Alkotmánybíróság az alkotmányjogi panaszt ebben a vonatkozásában is visszautasította az Abtv. 64. § d) pontja alapján.

- [15] 4. Az Alkotmánybíróság eljárása során észlelte, hogy az indítványozó részben az Eüatv. olyan rendelkezéseinek az alkotmányossági vizsgálatát is kérte (Eüatv. 10–12. §), amelyeket az Alkotmánybíróság a 67/2011. (VIII. 31.) AB határozatban (ABH 2011, 367.; a továbbiakban: Abh.) már vizsgált az Alkotmány 8. § (2) bekezdése, 54. § (1) bekezdése és 59. § (1) bekezdése tükrében. Az Alkotmánybíróság az Abh.-ban az Eüatv. 10. § (1) bekezdése tekintetében alkotmányos követelményt állapított meg, a 10–12. §-ok tekintetében pedig az alkotmányellenesség megállapítására irányuló indítványt elutasította.
- [16] A 13/2013. (VI. 17.) AB határozat szerint a negyedik Alaptörvény módosítással hatályon kívül helyezett alkotmánybírósági határozatokban kidolgozott érvek, jogelvek és alkotmányossági összefüggések felhasználhatóak az újabb ügyekben vizsgálendő alkotmányjogi kérdések elbírálásakor is: „ha az Alaptörvény adott szakaszának az Alkotmánnyal fennálló tartalmi egyezése, az Alaptörvény egészét illető kontextuális egyezősége, az Alaptörvény értelmezési szabályainak figyelembevétele és a konkrét ügy alapján a megállapítások alkalmazhatóságának nincs akadálya és szükségesnek mutatkozik azoknak a meghozandó döntése indoklásába történő beillesztése” [13/2013. (VI. 17.) AB határozat, Indokolás [32]].
- [17] A 3110/2013. (VI. 4.) AB határozatban az Alkotmánybíróság megállapította, hogy tekintettel arra, hogy az Alkotmány 59. § (1) bekezdés utolsó fordulata („mindenkit megillet [...] a személyes adatok védelméhez való jog”) és az Alaptörvény VI. cikk (2) bekezdés első fordulata („Mindenkinek joga van személyes adatai védelméhez”) tartalmilag megegyezik, az Alkotmánybíróság – az Alaptörvény értelmezési szabályainak keretei között – irányadónak tekinti a személyes adatok védelmével összefüggésben a korábbi Alkotmányon alapuló határozatokban kifejtett elvi jellegű megállapításokat (Indokolás [49]).
- [18] Az Alkotmánybíróság rámutat, hogy az Alaptörvény értelmezési szabályait az Alaptörvény R) cikk (3) bekezdése tartalmazza, amely szerint az Alaptörvény rendelkezéseit azok céljával, a Nemzeti hitvallással és a történeti alkotmány vívmányaival összhangban kell értelmezni. Mivel a két idézett alkotmánybírósági határozat csak utalt az értelmezési szabályoknak való megfelelésre, de nem nevesítette őket, ezért indokolt annak kiemelése, hogy tárgyi ügyben a személyes adatok védelmével kapcsolatban kialakított korábbi alkotmánybírósági gyakorlat hivatkozhatósága az Alaptörvény R) cikk (3) bekezdése alapján is megalapozott.
- [19] Az Alkotmánybíróság az Abh.-ban tett megállapításokat – a fentiek alapján – irányadónak tekintette jelen ügyben is. Az Abh. szerint a – panaszos által ebben az ügyben is – támadott törvényi rendelkezések (Eüatv. 10–12. §) az információs önrendelkezési jogot és a magánélethez való jogot nem korlátozzák, vagy a korlátozás alkotmányosan indokolható az alábbiak szerint.
- [20] Az Eüatv. 10. § (1) bekezdése – a 4. § (1)–(3) bekezdésében szereplő célok érdekében – lehetővé teszi a személyazonosító és az egészségügyi adatok továbbítását és összekapcsolását mind az egészségügyi ellátóhálózaton belül, mind az egészségügyi ellátóhálózat és az egészségbiztosítási szerv között. Az egészségügyi ellátóhálózaton belüli adattovábbítás esetében az Eüatv. 4. § (1) bekezdésében meghatározott célok (gyógyítás, megelőzés, betegjogok védelme, népegészségügyi, járványügyi intézkedések) megalapozzák az információs önrendelkezési jog és a magánélethez való jog alkotmányos korlátozását az egészséghez való jog érvényesülése érdekében, azaz a korlátozás indokolt, szükséges és arányos. Az Eüatv. 4. § (2) bekezdésében 27 pontba szedve szerepelnek az egészségügyi rendszerrel és betegellátással kapcsolatos célok, egyéb más adatkezelési okokkal együtt. Az Alkotmánybíróság alkotmányos követelményként állapította meg, hogy e célok érdekében csak akkor kerülhet sor az adatok továbbítására, összekapcsolására, ha azok az egészségügyi és betegellátó rendszer működéssel közvetlenül összefüggnek. Az Eüatv. 4. § (3) bekezdése szerint a fentiekben meghatározott céloktól eltérő célból is sor kerülhet az adatkezelésre, ha ahhoz az érintett hozzájárul. Az érintett (beteg) hozzájárulása ekkor épp azt teszi lehetővé, hogy éljen információs önrendelkezési jogával és maga dönthessen arról, lehetővé teszi-e vagy megtiltja egészségügyi adatai továbbítását. Az egészségügyi ellátó és az egészségbiztosítási szerv közötti adattovábbítás esetében pedig a korlátozás igazolható az egészséghez és a szociális (társadalombiztosítási) ellátáshoz való jog biztosítása okán.
- [21] Az Eüatv. 11. § (3) bekezdése a házi orvos számára biztosít lehetőséget arra, hogy a 4. § (1) bekezdése szerinti célok érdekében tudomást szerezhessen a beteg által a kötelező egészségbiztosítás terhére igénybevett egészségügyi ellátásokról. A beteg azonban írásban megtilthatja az adatok továbbítását, így információs önrendelkezési joga nem sérül.
- [22] Az Eüatv. 12. §-a úgy rendelkezik, hogy az egészségügyi és személyazonosító adatoknak az érintett általi szolgáltatása önkéntes, kivéve az egészségügyi ellátás igénybevételéhez szükséges adatokat. Ha az érintett önként fordul az egészségügyi ellátóhálózathoz az adatkezelésre vonatkozó nyilatkozatát – ellenkező nyilatkozata hiányában – megadottnak kell tekinteni, ha pedig az érintett sürgősségi ellátást vesz igénybe, vagy belátási képes-

sége hiányzik, hozzájárulását vélelmezni kell. Az Abh. szerint az önkéntes adatszolgáltatás esetében az Eüatv. egyéb rendelkezéseiből fakadóan az ellátót tájékoztatási kötelezettség terheli, így az érintett információs önrendelkezési joga nem sérül. A vélelmezett hozzájárulás esetében pedig az egészséghez való jog érdekében szükséges és arányos az információs önrendelkezési jog korlátozása.

- [23] Az alkotmányjogi panasz e körben tehát valóban alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdéseket nem vet fel, mivel azokat az Alkotmánybíróság az Abh.-ban már érdemben elbírálta.
- [24] A fentiekre tekintettel az Alkotmánybíróság az Eüatv. 10. § (3) bekezdésével, 11. § (3) bekezdésével és 12. § (2) bekezdésével összefüggésben előterjesztett alkotmányjogi panaszt érdemben az Abtv. 64. § *d*) pontja alapján visszautasította.
- [25] Az Alkotmánybíróság megjegyzi, hogy az indítványozó ugyan az Eüatv. egyes rendelkezései alaptörvény-ellenességének megállapítását kérte, azonban indítványában részben – az adattovábbításhoz való hozzájárulás megadása és az adatkezelés elleni tiltakozás tekintetében – a norma gyakorlati alkalmazását, illetve annak megtartását kifogásolta.
- [26] Az Alkotmánybíróság a továbbiakban ezért csak azt vizsgálta, hogy az Eüatv. 7. § (2) bekezdés *b*) pontja sérti-e az Alaptörvény VI. cikk (2) bekezdését és a XXVIII. cikk (7) bekezdését.

IV.

- [27] Az alkotmányjogi panasz nem megalapozott.
- [28] 1. Az indítványozó az Eüatv. 7. § (2) bekezdés *b*) pontja alaptörvény-ellenességének megállapítását és megsemmisítését kérte. A támadott rendelkezés szerint a gyógykezelés céljából történő adatkezelés során az adatkezelő mentesül az orvosi titoktartási kötelezettsége alól, ha az egészségügyi és személyazonosító adat továbbítása törvény előírása alapján kötelező. Az indítványozó értelmezése szerint az állam egészségügyi adatok kezelését, továbbítását bármilyen tárgykörben elrendelheti, az adatkezelés egyetlen korlátja formai: azt csak törvényben lehet előírni. Úgy véli tehát, hogy az Országgyűlés a célhoz kötöttség elvét figyelmen kívül hagyva törvénnyel elrendelheti személyes adatok kezelését, akkor is, ha az a szabályozás tárgyából nem következne. Álláspontja szerint a támadott törvényi rendelkezés lehetővé teszi, hogy az állam a személyes egészségügyi adatainkat felvilágosítás, beleegyezés és jogorvoslat nélkül – mintegy kényszerintézkedésként – gyűjthesse, továbbíthassa.
- [29] Az indítványozó véleménye szerint a kényszer jelen esetben ott jelentkezik, hogy az állam választás elé állítja a betegeket: amennyiben igénybe veszik a kötelező társadalombiztosítási ellátásokat, úgy egészségügyi adataikat az Eüatv. alapján kezelni, továbbítani fogják, ellenkező esetben egészségüket, életüket veszélyeztetik. Az állam tehát lényegében rákényszeríti a betegeket, hogy személyes adataikat az állam rendelkezésére bocsássák. Az Eüatv. egyéb rendelkezéseiből következően pedig az így megszerzett adatok a társadalombiztosítási ellátórendszeren belül, a beteg akaratától függetlenül – lényegében szabadon – áramolhatnak.
- [30] 1.1. Az Alkotmánybíróság az Abh.-ban már vizsgálta az Eüatv.-nek egyes, az orvosi titoktartást feloldó konkrét rendelkezéseit (Eüatv. 10–13. §§). Mint az fentebb már kifejtésre került, az Abh.-ban az Alkotmánybíróság úgy ítélte meg, hogy amennyiben az egészségügyi adatok kezelése nem az érintett hozzájárulásán alapul, hanem azt törvény – akár maga az Eüatv., akár más törvény – rendeli el, úgy szükséges annak vizsgálata, hogy az információs önrendelkezési jog korlátozásának megvannak-e az alkotmányos feltételei.
- [31] Az Alaptörvény I. cikk (3) bekezdése szerint az alapvető jogokra és kötelezettségekre vonatkozó szabályokat törvény állapítja meg. Alapvető jog más alapvető jog érvényesülése vagy valamely alkotmányos érték védelme érdekében, a feltétlenül szükséges mértékben, az elérni kívánt céllal arányosan, az alapvető jog lényeges tartalmának tiszteletben tartásával korlátozható.
- [32] Az információs önrendelkezési jog korlátozásának alkotmányossági vizsgálata során figyelemmel kell lenni ezen alapjog sajátosságaira is. Az Infotv. 4. §-a alapján az információs önrendelkezési jog gyakorlásának feltétele és egyben legfontosabb garanciája a célhozkötöttség. Ez azt jelenti, hogy személyes adatot feldolgozni csak pontosan meghatározott és jogszerű célra szabad. Az adatfeldolgozásnak minden szakaszában meg kell felelnie a bejelentett és közhitelűen rögzített célnak, tisztességesnek és törvényesnek kell lennie. A célhozkötöttségből következik továbbá, hogy a meghatározott cél nélküli, előre nem meghatározott jövőbeni felhasználásra (készletre) való adatgyűjtés- és tárolás alaptörvény-ellenes.

- [33] Az Abh.-ban az Alkotmánybíróság megállapította, hogy az egészségügyi ellátóhálózaton belüli – az Eüatv. 4. § (1) bekezdésébe foglalt célok elérése érdekében lehetővé tett – adattovábbítás az információs önrendelkezési jognak az egészséghez való jog biztosítása érdekében szükséges és arányos korlátozásával valósul meg. A határozat szerint: „A célok az egészséghez való jog érvényesülése érdekében szükségesek, s az információs önrendelkezési jog korlátozása arányosnak is tekinthető azon szabályok figyelembevételével, amelyek tiltják a betegséggel össze nem függő adatok továbbítását, vagy lehetőséget adnak az érintetteknek az adatok továbbításának megtiltására” (Abh., ABH 2011, 367, 380.).
- [34] 1.2. Az Abh.-ban az Alkotmánybíróság az egészségügyi ellátás során az egészségügyi ellátó kezelésébe került egészségügyi (és személyazonosító) adatok harmadik személy részére való továbbításának konkrét eseteit vizsgálta. A jelen ügyben azonban az indítványozó az Eüatv.-nek épp annak a felhatalmazó rendelkezésnek az alkotmányossági vizsgálatát kezdeményezte, amely lehetővé teszi, hogy törvény alapján az egészségügyi adatok továbbíthatóak legyenek harmadik személy részére. Az Alkotmánybíróságnak tehát arra kellett választ adnia, hogy a támadott felhatalmazó rendelkezés tekintetében is megállapítható-e az információs önrendelkezési jog korlátozásának szükségessége és arányossága.
- [35] 2. Az Alkotmánybíróság elsőként azt vizsgálta, hogy az Eüatv. hol helyezkedik el az adatvédelem rendszerében. Az adatvédelem általános szabályait az Infotv. tartalmazza, léteznek azonban ún. szektorális törvények, amelyek egy-egy terület speciális adatvédelmi szabályait fogalmazzák meg. Az Eüatv. is ilyen szektorális törvény, amelynek azonban az Eüatv. 37. § (1) bekezdése szerint az Infotv. képezi a háttérszabályát. Akár általános, akár szektorális adatvédelmi szabályozásról van szó, velük szemben támasztott követelmény, hogy meg kell felelniük az Alaptörvény rendelkezéseinek. Ugyanakkor a szektorális törvények vonatkozásában felvethető, hogy a bennük foglalt szabályok ne rontsák le az adatvédelem – általános szabályokat megfogalmazó törvényben meghatározott és az Alaptörvényre visszavezethető – védelmi szintjét (Abh., ABH 2011, 367, 375–376.).
- [36] 2.1. Az Infotv. 5. § (1) bekezdése szerint személyes adat akkor kezelhető, ha ahhoz az érintett hozzájárult, vagy ha azt törvény közérdeken alapuló célból elrendeli (ún. kötelező adatkezelés). Az egészségi állapotra vonatkozó adatok különleges adatnak minősülnek [Infotv. 3. § 3. pont *b*) alpont], kezelésükre ugyancsak az érintett hozzájárulása vagy kötelező adatkezelés esetén kerülhet sor. Kötelező adatkezelés esetében az Infotv. azonban megkívánja, hogy az adatkezelést elrendelő törvény meghatározza a kezelendő adatok fajtáit, az adatkezelés célját, feltételeit, időtartamát, az adatkezelő személyét és az adatok megismerhetőségének szabályait. Az Eüatv. indítványozó által sérelmezett 7. § (2) bekezdés *b*) pontja lényegében megismétli az Infotv. fenti szabályait, amikor kimondja, hogy az orvosi titok körébe eső különleges (egészségügyi) adatok is továbbíthatóak, illetve kezelhetők, ha ahhoz az érintett (törvényes képviselője) írásban hozzájárul, vagy ha azt törvény kötelezően előírja. A fentiekből következik, hogy az Eüatv. az Infotv. szabályainak megfelelően rendelkezik az egészségügyi adatok mint szenzitív személyes adatok kezeléséről, továbbításáról.
- [37] 2.2. Az Alkotmánybíróság ezt követően azt vizsgálta, hogy az Eüatv. 7. § (2) bekezdés *b*) pontjában foglalt adatkezelési szabályozás megfelel-e az Alaptörvény I. cikk (3) bekezdésében foglaltaknak, azaz hogy az információs önrendelkezési jogot és a magántitok védelmét alkotmányossági szempontból indokolható módon korlátozza-e.
- [38] Az Eüatv. 7. §-a kifejezetten a gyógykezelés céljából történő adatkezelésre vonatkozik. A törvény 3. § c) pontja meghatározza, mi minősül gyógykezelésnek (minden olyan tevékenység, amely az egészség megőrzésére, továbbá a megbetegedések megelőzése, korai felismerése, megállapítása, gyógyítása, a megbetegedés következtében kialakult állapotromlás szinten tartása vagy javítása céljából az érintett közvetlen vizsgálatára, kezelésére, ápolására, orvosi rehabilitációjára, illetve mindezek érdekében az érintett vizsgálati anyagainak feldolgozására irányul, ideértve a gyógyszerek, gyógyászati segédeszközök, gyógyászati ellátások kiszolgáltatását, a mentést és betegszállítást, valamint a szülészeti ellátást is). Az indítványozó állításával szemben tehát az adatkezelésre, adattovábbításra adott felhatalmazás csak gyógykezelési célra irányulhat, amely egyértelműen rögzítve van az Eüatv. 4. § (1) bekezdésében. Ennek alapján megállapítható, hogy a törvényi felhatalmazásnak konkrét célja van, amely szerint a különleges adatok kezelésével szembeni szigorúbb követelményeknek is eleget tesz [v.ö.: 65/2002. (XII. 3.) AB határozat (ABH 2002, 357, 364–365.)].

- [39] Ezt követően az Alkotmánybíróság azt vizsgálta, léteznek-e olyan garanciális elemek, amelyek alapján a korlátozás arányosnak tekinthető. Az Eüatv. 7. § (3) bekezdése alapján az érintett jogosult tájékoztatást kapni a gyógykezeléssel összefüggésben történő adatkezelésről, a rá vonatkozó egészségügyi és személyazonosító adatokat megismerheti, betekinthez az egészségügyi dokumentációba, azokról másolatot kérhet. Az Eüatv. 10. § (1) bekezdése időbeli korlátot szab az adatkezelésre: csak a gyógykezelés idejére teszi lehetővé a különböző forrásból származó egészségügyi adatok összekapcsolását. A 10. § (3) bekezdése alapján pedig csak a konkrét betegséggel összefüggő adatok továbbíthatóak.
- [40] Az Eüatv. által nem szabályozott kérdésekben az Infotv. rendelkezéseit kell alkalmazni, ezért szükséges áttekinteni, milyen adatvédelmi eszközöket vehet igénybe az érintett (beteg) jogai érvényesítése érdekében. Az Infotv. 21. § (7) bekezdése szerint kötelező adatkezelés esetében az adatkezelő ugyan nem törölheti az érintett adatait, ennek ellenére az érintett nem marad jogi védelem nélkül, így tiltakozhat az adatkezelés ellen, és amennyiben azzal az adatkezelő egyetért, az adat nem továbbítható. Az Infotv. 20. §-a szerint az érintettet minden esetben előzetesen tájékoztatni kell, hogy az adatkezelés önkéntes hozzájáruláson alapul, vagy kötelező jellegű. Az adatkezelést megelőzően az érintettet részletesen tájékoztatni kell az adatai kezelésével kapcsolatos minden tényről (így pl. az adatkezelés céljáról és jogalapjáról, az adatkezelésre és az adatfeldolgozásra jogosult személyéről, az adatkezelés időtartamáról, arról hogy kik ismerhetik meg az adatokat). A tájékoztatásnak ki kell terjednie az érintett adatkezeléssel kapcsolatos jogaira és jogorvoslati lehetőségeire is. Kötelező adatkezelés esetén a tájékoztatás megtörténhet a fenti információkat tartalmazó jogszabályi rendelkezésekre való utalás nyilvánosságra hozatalával is.
- [41] Az Infotv. 22. §-a rendelkezik a bírósági jogérvényesítéséről, amelynek keretében az érintett jogainak megsértése esetén kérhet tájékoztatást személyes adatai kezeléséről, kérheti az adatok helyesbítését, zárolását, tiltakozásának figyelembevételét, az automatizált adatfeldolgozással hozott döntés megsemmisítését. A 23. § szerint pedig végső soron az adatkezelő köteles az érintett adatainak jogellenes kezelésével okozott kárt megtéríteni.
- [42] A korlátozás az Alaptörvény XX. cikkében rögzített egészséghez való jog objektív intézményvédelmi oldalával hozható kapcsolatba. Az Alkotmánybíróság a 3110/2013. (VI. 4.) AB határozatban mutatott rá arra, hogy az Alaptörvény XX. cikk (2) bekezdésében – az Alkotmány 70/D. § (2) bekezdéséhez hasonló módon – úgy biztosítja az egészséghez való jogot, hogy az egészségügyi ellátórendszer megszervezését és annak egészségbiztosítás útján történő finanszírozását az állam objektív intézményvédelmi kötelezettségévé teszi (Indokolás [66]).
- [43] Az Alkotmánybíróság megítélése szerint a fenti garanciális szabályok megfelelő keretek között tartják (arányosá teszik) az alapjog-korlátozást.
- [44] Mindezek alapján az Alkotmánybíróság megállapította, hogy az Eüatv. 7. § (2) bekezdés *b)* pontja az információs önrendelkezési jogot – az Alaptörvény I. cikk (3) bekezdése által előírt – szükséges és arányos módon korlátozza.
- [45] A gyógykezelések megalapozottsága, eredményessége, a beteg életminőségének javítása, egészségügyi állapotának figyelemmel kísérése érdekében szükség van az – egyébként széttagolt – egészségügyi ellátóhálózaton belüli észszerű adattovábbításra.
- [46] Mindezek alapján az Alkotmánybíróság az Eüatv. 7. § (2) bekezdés *b)* pontja alaptörvény-ellenességének megállapítására irányuló alkotmányjogi panaszt elutasította.
- [47] 2.3. Az indítványozó álláspontja szerint sérült a jogorvoslathoz való joga is, tekintettel arra, hogy a kötelező adatkezelés esetén az adatkezelő nem törölheti az adatokat. Ezt az előírást azonban nem az Eüatv., hanem az Infotv. 21. § (7) bekezdése tartalmazza, azonban annak alkotmányossági vizsgálatát az indítványozó nem kérte. Az Eüatv. 7. § (2) bekezdés *b)* pontja az orvosi titok feloldásának lehetőségét szabályozza, így az alkotmányjogi panaszban kifejtett érvek és a támadott rendelkezés között nincs értékelhető összefüggés.
- [48] Az indítványozó azt is kifogásolta, hogy az Eüatv. 7. § (2) bekezdés *b)* pontja azért is sérti a jogorvoslathoz (bírósághoz forduláshoz) való jogát, mivel a bíróságok a törvény által elrendelt adatkezelés esetén nem vizsgálhatják az adatkezelés „kiterjedését, a tárolási időt, az adattovábbítás mikéntjét”, az adatkezelés indokoltságát.
- [49] Az Alkotmánybíróság gyakorlatában „az Alaptörvény XXVIII. cikk (7) bekezdésében meghatározott jogorvoslathoz való jog csak azt a követelményt támasztja, hogy az első fokon meghozott érdemi bírói döntésekkel szemben magasabb fórumhoz lehessen fordulni, illetve a hatósági döntésekkel szemben biztosított legyen a bírói út” [összefoglalóan: 36/2013. (XII. 5.) AB határozat, Indokolás [60]].

- [50] A támadott normaszöveg önmagában nem zárja ki sem a bírósághoz fordulás lehetőségét, sem a jogorvoslat igénybevételét a felhatalmazáson alapuló törvényi szabály szerinti adatkezeléssel összefüggésben. Az indítványozó e körben valójában azt sérelmezte, hogy a bíróság nem vizsgálhatja az Eüatv. 7. § (2) bekezdés *b)* pontján alapuló törvényi rendelkezések alkotmányosságát, ez azonban nem tartozik az ún. rendes bíróságok hatáskörébe, mivel az Alaptörvény 24. cikke alapján a jogszabályok Alaptörvénnyel való összhangjának vizsgálata az Alkotmánybíróság feladata. Az indítványozó nincs elzárva attól, hogy az Abtv. 26. § (1)–(2) bekezdése alapján alkotmányjogi panasz eljárásban kérje az Eüatv. 7. § (2) bekezdés *b)* pontján alapuló törvényi szabályok alkotmányosságának vizsgálatát, illetve a bíróságok is indítványozhatják ezt az Abtv. 25. §-a adta keretek között.
- [51] Az Alkotmánybíróság – mindezekre tekintettel – az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésének sérelmét állító részében is elutasította az alkotmányjogi panaszt.

Budapest, 2017. december 12.

Dr. Czine Ágnes s. k.,
tanácsvezető alkotmánybíró

Dr. Balsai István s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Horváth Attila s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Juhász Imre s. k.,
előadó alkotmánybíró

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
alkotmánybíró

Alkotmánybírósági ügyszám: IV/2689/2012.

